

Mirik dəfinəsi Azərbaycanın ticarət əlaqələrinin öyrənilməsində mənbə kimi

Sənurə Dostiyeva

AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi
sanura.dostiyeva@gmail.com

Açar sözlər: Qarabağ, Laçın rayonu, ticarət əlaqələri, dəfinə, taler.

44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan ordusunun parlaq qələbəsi nəticəsində erməni işğalı altında olan bütün rayonlarımız, o cümlədən Laçın rayonu azad edildi, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü bərpa olundu. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev bu hərbi-siyasi hadisənin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayaraq Azərbaycan xalqına müraciətində bildirib ki, “Laçın rayonunun işğaldan azad olunması tarixi hadisədir.”(1).

Laçın rayonu 1992-ci ilin mayında Ermənistan hərbi qüvvələri tərəfindən işğal edilmiş, 28 ildən artıq işğal altında qalmış, 44 günlük Vətən müharibəsinin nəticəsi olaraq 2020-ci ilin dekabrın 1-də işğaldan azad olunmuşdur. İşğala qədər rayonda bir şəhər, bir qəsəbə və 125 kənd var idi (2). Həmin kəndlərdən Mirik kəndi Həkəri çayın Minkənd qolunun sol sahilində, dəniz səviyyəsindən 1440-1520 metr yüksəklikdə yerləşir. Kəndin ərazisində son tunc-erkən dəmir dövrünə aid siklop tikilisi, antik və orta əsrlərə aid qala, sovmə, kəhrizlər, orta əsr dəyirmanı və digər abidələr vardır (3, s. 126, 142). Mirik kəndi elmi ədəbiyyatda həm də buradan tapılmış dəfinə ilə məşhurdur.

Hazırkı məqalədə məqsədimiz həmin dəfinəni Azərbaycanın XVI əsr pul dövriyyəsini, Qərbi Avropa ölkələri ilə ticarət əlaqələrini öyrənmək baxımından təhlil etməkdir.

Mirik dəfinəsi haqqında ilk dəfə professor Y.A.Paxomov məlumat vermiş, (4;5), professor Ə. Rəcəbli Səfəvilər dövlətinin numizmatikasına həsr olunmuş monoqrafiyasında bu dəfinədən də bəhs etmişdir (6). Lakin Mirik dəfinəsi XVI əsrin sonunda Azərbaycanın Qərbi Avropa ölkələri ilə qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrinin, xarici ticarətin öyrənilməsi baxımından xüsusi tədqiqat obyektı olmamışdır.

Laçın rayonunun Mirik kəndində 1924-cü ilin baharında çobanlar torpağı qazarkən qarışıq, Səfəvi şahlarının və Qərbi Avropa hökmdarlarının adından kəsilmiş gümüş sikkələrdən ibarət dəfinə tapılmış, dəfinə əldən ələ

keçmişdir. Həmin ilin yayında Azərbaycan arxeoloji Komitəsinin elmi kəti-
bi V.M.Sısoyev və təlimatçı X.Sadiqi Mirik kəndinə ezam olunmuş, dəfinə-
nin bir hissəsinin, 82 nüsxə sikkəni yerli əhalidən toplamaq mümkün olmuş-
dur. Həmin sikkələr avqust ayında Azərbaycan Dövlət Muzeyinə təhvil ve-
rilmişdir. Dəfinənin muzeyə daxil olan nüsxələrindən 43 sikkə Səfəvi hökm-
darlarının adından zərb olunan yerli, 39 sikkə isə Almaniya dövlətlərində,
şəhərlərində zərb olunmuşdur. Y.A.Paxomovun təyinatına görə Səfəvi sik-
kələri Şah I Təhmasib və Şah II İsmayılın adından hicri 965-984-cü illərdə
(1557-1577) kəsilib. Şah I Təhmasibin adından hicri 978-ci ildə Təbrizdə
zərb olunmuş, çəkisi 2, 17 qr. olan sikkə isnisna olmaqla digərləri 1,0-1,9
qr. çəkidədir. Onların bir qismi dairəvi, digərləri 11x14 mm ölçülərdə, 1 mm
qalınlıqda, küncələri dəyirmilənən düzbucaqlı formadadır. Şah I Təhməsibin
adından sikkələr Təbriz, Kaşan, Qəzvin, Gəncə, Naxçıvan, Ləhicən zərbxa-
nalarında zərb olunub. Əksəriyyətinin zərb yeri və zərb tarixi pozulub. Yal-
nız 9 sikkədə zərb yeri və tarixi mühafizə olunmuş və Y.A.Paxomov tərəfin-
dən oxunmuşdur. Sikkələrdən dördü Şah II İsmayılın adından zərb olunub,
4,33 -4,62 qr. çəkidədir. Zərb yeri üç nüsxədə pozulub, bir nüsxədə isə Şa-
maxı zərbxanası göstərilib (4, c.82-83). Dəfinəki 39 gümüş taler isə Almani-
yanın müxtəlif dövlətlərində, 1541-1572-ci illərdə zərb olunub (5, c. 63).
Dəfinədəki gümüş talerlər Azərbaycan Arxeoloji Komitəsinin müraciəti əsa-
sında Dövlət Ermitajının əməkdaşı N.V.Bauyer tərəfindən təyin edilmişdir.
Dəfinəki talerlər aşağıdakı zərbxanalara məxsusdur:

Ettingen qrafları Karl Volfqanq, XIV Lüdoviq və Martinin birgə Şva-
biyada 1541-ci ildə zərb etdikləri talerin aversində mərkəzdə dairə içərisində
ikibaşlı qartal təsvirindən ibarət gerb, sikkənin kənarında, xətlər arasında
dairəvi: KAROLVS*ROMANORVM* İMPERA:SEMP:A yazılıb. Revers-
də mərkəzdə dairə içərisində gerb, gerb qalxanının yan tərəflərində zərb tari-
xi 15 və 41 rəqəmləri həkk edilib. Sikkənin kənar tərəfində, qabarıq xətlər
arasında dairəvi Karl WOLF:LVDWIG:MARTIN:COM:IN:OT yazılıb (I
tablo, 1).

Holşteyn qraflığı, V Ernestin 1543-cü ildə zərb etdirdiyi talerin aver-
sində çevrədə Müqəddəs Andrey xacı tutmuş, başının üzərində hale olan
müqəddəs təsviri verilib. Təsvir yuxarı və aşağıda dairəvi yazını kəsir. Dai-
rəvi yazıda MO.NO.COM.DE.HONSTEIN həkk edilib. Reversin mərkəzdə-
ki çevrədə gerb təsviri verilib, dairəvi yazı isə qismən silinib: VOLG...hərf
silinib...*VOLPEWER.....yazı aydın oxunmur (I tablo, 2).

Lubek şəhərinin 1546-cı il zərbi olan talerin aversində mərkəzdə çev-

rədə təsvir, təsvirin aşağısı dairəvi yazını kəsir. Sikkənin kənarında xətlər arasındakı dairəvi yazıda: kiçik xaç işarəsindən saat əqrəbi istiqamətində “CIVITATIS IMPERIELIS” həkk edilib. Reversdə mərkəzdə çevrə içərisində ikibaşlı qartaldan ibarət gerb təsviri verilib, xətlər arasında dairəvi: MONETA.NOVA LVBICENSIS: 1546 yazılıb (I tablo,3).

Dəfinəki talerlər arasında I Ferdinandın adından kəsilmiş sikkələr daha çox olub yeddi nüsxədir:

Burqundiya kralı adı ilə 1547-ci ildə zərb edilmiş taleri;

I Ferdinandın 1549-cü ildə zərb olunmuş taleri;

I Ferdinandın adından zərb olunmuş, tarixi göstərilməyən daha üç nüsxə taler;

I Ferdinandın zərb ili göstərilməyən iki nüsxə Avstriya taleri.

Avstriya talerləri daha yaxşı mühafizə olunub (I tablo, 4-5). Aversində mərkəzdə çevrədə Ferdinandın zirehli geyimdə, başında tac, sağ əlində hakimiyyət əsası, sol əli qılıncın dəsdəyində qurşağadək təsviri, sikkənin kənarında xətlər arasında dairəvi: FERDINANDVS:D:G:ARCHID:AVSTRIAE yazılıb. Sonuncu iki hərf bitişikdir. Reversdə mərkəzdə çevrə içərisində Qızıl Qoyun Dərisi ordeninin zənciri içərisində gerb qalxanı, onun üstündə tac təsvir edilib. Tac dairəvi yazını kəsir. Dairəvi yazıda: DVX:BVRGVNDI kiçik heraldik təsvir COMES: TIROLIS: həkk edilib (I tablo, 4).

Leyxtenberq lanqrafının 1547-ci ildə zərb etdirdiyi talerin aversinin mərkəzindəki çevrədə təsvir, kənarında dairəvi: MONE:LNI:GEORG:LANGDGR:

IN:LEVCHTEV yazılıb. Reversdə mərkəzdəki çevrədə ikibaşlı qartal təsvirinin üzərində tacdan ibarət gerb həkk edilib. Tac dairəvi yazını kəsir. Dairəvi: CAROLVS:V.ROMA.IMP:SEMPA:AVG:1547 həkk edilib (I tablo, 6).

Köln arxiyepiskopu Adolfun adından 1554-cü ildə zərb olunmuş talerinin aversində: başının üzərində halə olan müqəddəs təsviri verilib. Dairəvi yazıda: ADOLPH +D+G ...təsvirin aşağısı yazını kəsir...daha sonra ARCEPS: COLO həkk olunub. Reversin mərkəzində gerb, kənarında, xətlər arasında MONO.ARG gerb qalxanının aşağısı yazını kəsir, daha sonra IVICI 1554 həkk edilib (I tablo, 7).

Sürix kantonunda 1558 və 1559-cü illərdə zərb olunmuş iki nüsxə talərdən birinin aversində çevrə içərisində sağa istiqamətlənmiş, bir pəncəsində üstündə xaç olan kürə (derjava), digər pəncəsində gerb qalxanı olan şir

təsviri, çevrə boyunca dairəvi: MONE:NO:THVRICENSIS.CIVIT. IMPER yazılıb. Reversdə mərkəzdə çevrədə ikibaşlı qartal təsviri üstündə tac verilib. Tac dairəvi yazını kəsir. Dairəvi yazıda DOMINE.SERVA. NOS. IN. PACE 59 həkk edilib (I tablo, 8).

Zalsburq arxiyepiskopu İohan Yakovun 1561-ci ildə zərb etdirdiyi talerlərin aversində mərkəzdəki qoşa xətlə çevrə içərisində VI əsrdə yepiskopluğun əsasının qoymuş Müqəddəs Ruprextin oturmuş vəziyyətdə, sol əlində əsa, başının üstündə halə təsviri verilib. Dairəvi: SANCTVS RVBETVS SALZBVRGEN yazılıb. Reversdə sünbülvari xətlə çevrə içərisində yepiskopluğun gerbi, altda 1561 rəqəmi həkk edilib. Gerb dairəvi yazını yuxarıda kəsir. Dairəvi yazıda ION.IAC.D.G. ARCHIEPS. SALZAPOSELEG həkk olunub (II tablo, 1).

Sakson kürfürüstü I Avqustun 4 nüsxə talerindən biri Anneberq zərbxanasında 1556-cı ildə, digərləri isə Drezden zərbxanasında 1561, 1562 və 1566-cı illərdə zərb edilmişdir. 1562-ci ildə Drezden zərbxanasında zərb olunan nüsxənin aversində mərkəzdə, çevrədə kürfürüst Avqustun başı açıq, zireh geyimdə, sağ əlində qılınc, sol əlində hansı-sa xaçlı əşya qurşağadək təsviri verilib. Təsvirin yan tərəflərində 15 və 62 rəqəmləri zərb edilib. Təsvirin altında qoşa yarpaq formasında heraltik element yerləşdirilib. Çevrə boyunca dairəvi legenda: AVGVSTVS.D.G.DUX. SAXONIE.SA.ROMA.-IM yazılıb. Reversdə mərkəzdə Saksoniyanın gerbi həkk edilib. Gerbin yuxarisında, sağ küncdə, ştempli hazırlayan və sikkə zərbinə məsul şəxsin - Hans Biyenerin monoqramı bitişik HB həkk edilib. Hans Biyener Drezden zərbxanasında 1556-1604-cü illərdə minsmeyster olmuşdur (7). Dairəvi legenda gerblə ikiyə bölünüb: ARCHIMARS və CHAL.ET.ELEC. (II tablo, 2). 1566-cı ildə zərb olunan nüsxə də eyni tiptədir (II tablo, 3).

Nürenberq şəhərində zərb edilmiş talerlərin aversində mərkəzdəki çevrədə ikibaşlı qartal təsviri, üstündə tac gerb, dairəvi: FERDİNAND, IMP. AVG. EF(?) DECRETO yazılıb. Reversdə çevrə içərisində yuxarıda iki sətirdə: RES*PVB və NVRENBURG, altda qoşa F hərfi, qoşa gerb qalxanı, altda MD*LXI həkk edilib (II tablo,6).

Şərqi Friziya qrafı Edzard tərəfindən zərb olunmuş talerlər 3 nüsxədir. Onlardan ikisi qardaşları Xristofor və İohan ilə birlikdə, zərb ili göstərilməyən, fərqli möhürlə zərb olunmuş talerdir. 1564-cü ildə zərb olunan talerlərin aversinin mərkəzində çevrə içərisində hökmdar zireh geyimdə, başında tac, sağ əlində hakimiyyət əsası, sol əli qılıncın dəstəyində qurşağadək təsviri verilib. Təsvirin yan tərəflərində 15 və 64 rəqəmləri həkk edilib. Dairəvi le-

gendada FERDİ.ROMA.IMPERA.SEM.AVGVST yazılıb. Reversin mərkəzindəki çevrədə qanadlarını açmış qartal bədənli, tac geyimli insan başlı varlığın heraldik təsviri verilib. Dairəvi yazıda MO*EDZ*GR*IO*G*E*D*PH*O*DA*PA*D*I*D*N* həkk edilib (II tablo, 4).

Batenburq qraflığının Vilhelmin adı ilə 1564-cü ildə kəsilmiş talerinin aversində mərkəzdə, dairə içərisində başını sağa döndərmiş birbaşı qartal təsvirindən ibarət gerb, dairə boyunca, xətlər arasında MONETA NOV A ARGEN BATENBORGEN həkk edilib. Reversdə mərkəzdə, dairə içərisində sağ istiqamətə yönəlmiş heraldik şir təsvirindən ibarət gerb, xətlər arasında dairə boyunca legenda: DOMINE CONSERVA NOS IN PACE yazılıb (II tablo, 5).

Hamburq şəhərində 1572-ci ildə kəsilmiş talerinin aversinin mərkəzindəki çevrədə üç qüllə təsviri həkk olunmuş, xətlər arasında dairəvi legendada MONETA.NOVA. CIVITATIS.HAMBURGUS yazılıb. Reversin mərkəzdəki çərçivədə ikibaşı qartal, ondan üstə dairəvi yazını kəsən xüsusi altlıqda qarşı-qarşıya durmuş iki quş təsviri həkk edilib. Dairəvi yazıda MAXIMILIA.II.IMP.AVG.P.E. aydın oxunduğu halda sonuncu sözdən yalnız DEC...oxunur (II tablo, 7). Qeyd edək ki, Hamburq zərboxanasında talerlərin zərbinə 1553-cü ildən başlanılmış, aversdə üç qüllənin həkk edilməsi səciyyəvi olmuşdur (8, 486-487).

Mansfeld qraflığı Petr-Ernst adından 1572-ci ildə zərb olunmuş talerinin aversinin mərkəzindəki çevrədə müqəddəs Georginin əcdahaya qalib gəlməsi təsvir edilib. Təsvirin üstündəki gerb qalxanı dairəvi yazını kəsir. Dairəvi yazıda saat əqrəvi istiqamətində RE:E.R.N.CHRI:kiçik gerb qalxanı təsviri IO:HOI:COMI:E kiçik gerb qalxanı təsviri DO:I:MANSF həkk edilib. Reversdə ikibaşı qartal təsvirindən ibarət gerb, başlar arasında 72 rəqəmi həkk olunub. Dairəvi MAXIMILIAN.II.ROMA. IMPERATOR.A.P.F.D yazılıb (II tablo, 8).

Yuxarıda təsvir olunan sikkələrdən başqa Mirik dəfinəsində aşağıdakı talerlər qeydə alınmışdır:

Toren abbatlığı, Marqarita fon Bredore (1531-1577) adından 1557-ci və 1563-cü illərdə zərb olunmuş iki nüsxə taler;

Lüttex (Lyej) yepiskopu Herqard adından 1569-cu ildə zərb edilmiş taler;

Braunşveyq-Volfenbüttel hersoqluğu Kiçik Henrix tərəfindən 1568-ci ildə Qoslar zərboxanasında zərb etdiyi taler;

Stablo abbatlığı Xristofor adından 1571-ci ildə zərb olunmuş taler;

Şərqi Friziya qraflığı, Marqaritanın (1517-1576) zərb ili göstərilməyən İever taleri;

Nimvegen şəhərinin zərb tarixi göstərilməyən eyni tipli iki nüsxə taleri;

Qorn-Monmoronsi qraflarının zərb ili göstərilməyən iki nüsxə taleri;

Deventer, Kampten və Tsvoll şəhərlərinin zərb ili göstərilməyən taleri.

Beləliklə, dəfinədəki talerlər 1541-1572-ci illər arasında zərb olunub.

Bu isə dəfinənin XVI əsrin sonuncu rübündə basdırılmasını düşünməyə əsas verir. Bir qayda olaraq dəfinənin basdırılma tarixinin müəyyənləşdirilməsində terminus ante quem non və terminus post quem prinsipləri nəzərə alınır. Birinci prinsipə görə dəfinə tərkibindəki ən cavan sikkənin zərb tarixindən əvvəl basdırıla bilməzdi, yəni dəfinə 1572-ci ildən əvvəl basdırıla bilməzdi. Terminus post quem prinsipi bir sıra məqamları nəzərə almağı tələb edir. Qiymətli metallardan – qızıl və gümüşdən kəsilən sikkələr uzun müddət, bəzən onilliklər ərzində dövriyyədə olurdu (9, c. 58). Yuxarıda qeyd olunanlar və 1578-ci ildə Səfəvi-Osmanlı müharibəsinin növbəti mərhələsinin başlanılması Mirik dəfinəsinin XVI əsrin son rübündə basdırılması ehtimalının həqiqətə daha çox yaxın olmasını təsdiqləməyə imkan verir.

Bir unsiya bərabər tutulan gümüş sikkələr - talerlər XVI əsrdə nəinki Almaniyada, bütün Avropada geniş yayılmışdı. 1518-ci ildə qraf Ştafan Şlik İoahimstalda quldinərə oxşar gümüş sikkələr zərb etdi. Həmin sikkələr sürətlə Almaniyada yayıldı, 1525-ci ildən həmin sikkələr «Ioachimsthaler Munze» adlandırıldı. Sonradan bu ad qısaldılar “taler” adını aldı (10, c. 99; 11, c. 124). Müqəddəs Roma imperiyasında 10 fevral 1524-cü ildə talerlərin keyfiyyəti və pul emissiyasını tənzimləşdirən Eslingen imperiya sikkə nizamnaməsi taler in çəkisi 27, 41 qr 930 əyyarlı təmiz gümüşlə və ümumi çəkisini 29, 43 qr qanuniləşdirildi. 1551-ci ildə talerdəki gümüşün çəkisi 27,5 qram müəyyənləşdirildi və o 72 kroysərə bərabər tutulurdu. 1566-cı ildə Leypsiqdə taler in çəkisi 29, 23 qr. 888 əyarlı gümüşlə müəyyənləşdirildi və bu sikkə “reyxstaler” adlandırıldı (12). XVI-XVII yüzilliklərdə gümüş talerlər Şərqi ölkələri ilə, o cümlədən Səfəvi dövləti ilə ticarətdə başlıca pul vahidi idi.

Bu dövrdə Qərbi Avropa dövlətlərində manufakturaların inkişafı ilə xam ipəyə ehtiyac artırmış, ipək istehsalı üzrə ixtisaslaşmış Şərqi ölkələri ilə, o cümlədən Səfəvi dövləti ilə iqtisadi əlaqələrin qurulması istiqamətində fəallığı şərtləndirmişdi. Azərbaycanın xam ipəyi Qərbi Avropa ölkələrində toxuculuq manufakturasında istehsalın təşkili və inkişafında əhəmiyyətli tə-

sirə malik idi (13, s. 108-109). Eyni zamanda Səfəvi dövlətinin ərazisi Avropadan ixrac olunan əmtəələr üçün əlverişli bazar idi.

Qara dəniz hövzəsində italyan ticarət faktoriyalarının ləğvi, bu hövzədə beynəlxalq ticarətin Osmanlı dövlətinin nəzarəti altına düşməsi, Avropa dövlətlərinin Şərqi ölkələri ilə ticarətinə osmanlıların nəzarətinin güclənməsi, Sultan I Səlimin Səfəvi dövlətində istehsal olunan ipəyə qadağa qoyması Qərbi Avropa dövlətlərinin maraqlarına zidd idi və Qərbi Avropa dövlətləri, Avropa tacirləri Şərqi, xüsusilə Azərbaycan və İran bazarlarına, Osmanlı imperiyasından yan keçən yeni ticarət yolları axtarırdılar (14, s. 143;15, c. 266). Digər tərəfdən XVI əsrin ilk rübündə portuqaliyalıların Hörmüz körfəzi bölgəsini zəbt etməzi Səfəvi dövlətində istehsal olunan ipəyin, ədviyyənin və digər ixracat mallarının karvan yolu ilə Hörmüz körfəzinə, oradan isə dəniz yolu ilə Avropa ölkələrinə daşınmasında ciddi maneələr yaratması Səfəvi dövlətinin Avropa dövlətləri ilə ticarət əlaqələrinin davam və inkişaf etdirilməsi üçün Xəzər dənizinin beynəlxalq ticarətdə əhəmiyyətini artırmış oldu (16, c. 207). Niyazabad və ya Dərbəndə qədər karvan yolu ilə, oradan Xəzər dənizi ilə Həştərxana (Hacı Tərxana), daha sonra Volqa çayı ilə Moskvaya, oradan Mərkəzi və Qərbi Avropa ölkələrinə istiqamətlənən beynəlxalq ticarət magistralı fəallaşdı (13, s. 119; 17, s. 259). Volqa-Xəzər beynəlxalq ticarət magistralında Dərbənd, Şabran, Şamaxı, Ərdəbil, Təbriz mühüm məntəqələr idi. Şamaxıdan ayrılan karvan yollarından biri Qarabağa istiqamətlənirdi (18, c.111). İ.P.Petruşevski yazılı mənbəyə istinadən Qarabağdan Təbrizə qədər karvan yolunda beş karvansara olduğunu bildirir (19, c. 915)

Əsas ticarət obyektini Azərbaycan ipəyi idi. Avropanın kapitalist, manufaktura sənayesi Azərbaycanda bol istehsal edilən ipəyə kəskin ehtiyac duyurdu. Onun ixracını inhisara almaq uğrunda ingilis, venetsiyalı, holland, türk və rus tacirləri arasında mübarizə gedirdi. Azərbaycan dünya bazarını xamna ilə təchiz edən başlıca tədarükçülərdən biri idi (20, s.282). Digər tərəfdən Avropanın təşəkkül tapmaqda olan kapitalist sənayesi özünün manufaktura mallarını satmaq üçün əlverişli bazarlar əldə etməkdə maraqlı idi (20, s.286).

Səfəvi dövlətində alqı-satqı prosesində əmtəə yerli pul vahidləri əsasında qiymətləndirilir, Qərbi Avropa sikkələri onlardakı metalın çəkisinə əsasən dəyərləndirilirdi. Prof. Ə.Rəcəbli qeyd edir ki, xarici sikkələrin yerli sikkələrə dəyişdirilməsi əməliyyatında ajio-laj tətbiq olunurdu. Misal üçün, bir unsiya (28-30 qr.) çəkisi olan yüksək keyfiyyətli talerlər şah I Abbas

dövründə 10-13 şahiyə bərabər tutulurdu, bu isə ümumilikdə 20-25 qr. təşkil edirdi. Bir reyxstaler ümumilikdə çəkisi 23 qr. təşkil edən 3 abbasıya dəyişdirilirdi. Bu maliyyə əməliyyatlarında bir talerdən təmiz gəlir bəzən 4 şahiyə və ya bir abasiyə bərabər olurdu (6, c. 106).

Laçın rayonunun Mirik kəndində aşkarlanmış dəfinə XVI əsrin ikinci yarısı və son rübündə Səfəvi dövlətinin Qərbi Avropa dövləri ilə qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrini səciyyələndirməyə imkan verir. Mirik dəfinəsinin tərkibindəki Qərbi Avropa talerləri müxtəlifliyi və zənginliyi ilə fərqlənilir. Burada Azərbaycanın digər ərazilərində tapılan dəfinələrdəki taler arasında rast gəlinməyən və ya az rast gəlinən tiplər daha çox maraq doğurur. Başlıca ixracat məhsulu olan xam ipəyin Avropaya daşınması nəticəsində Azərbaycana iri ölçülü, ağır çəkili yüksək dönərliyi ilə fərqlənən gümüş sikkələr – taler gətirilir.

Mirik dəfinəsi güclü ticarət donanmasına malik olmayan Almaniya feodal knyazlıqlarının və şəhərlərinin Səfəvi dövləti ilə iqtisadi münasibətlərdə əsasən Volqa-Xəzər beynəlxalq ticarət magistralından istifadə etdiklərini və Qarabağ bölgəsinin həmin ticarətdə iştirakını təsdiqləməyə əsas verir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Laçın rayonunun işğaldan azad olunması münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciəti // <https://president.az/articles/48205>
2. Laçın. Rayon haqqında məlumat // <http://intangible.az/front/az/regionInfo/1252>
3. İsmayılov F. Laçın: həqiqətlər, mülahizələr, tarixi dəyərlər. Bakı: «NURLAR» Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2012, 184 s.
4. Пахомов Е.А. Монетные находки в АССР в 1924 г. // Известия Азербайджанского археологического Комитета, Баку, 1925, вып. 1, с.71-85.
5. Пахомов Е.А. Монетные клады Азербайджана и Закавказья. Труды О-ва Обследования и Изучения Азербайджана. Вып. 3. – Баку: Изд. О-ва Обслед. и Изучен. Азербайджана, 1926, 100 с.
6. Раджабли А.М. Монетное дело Азербайджанского Государства Сефевидов. Баку, «Зия», 2014, 232 с.
7. Зинов А. Краткий обзор саксонских грошей - шрекенбергеров // <http://muzeydeneg.ru/research/kratkiy-obzor-saksonskih-groshey-shreckenbergerov>
8. Cuhaj G. S. Hamburg // Standard Catalog of German Coins 1501—present / compiled by N. Douglas Nicol. Iola, WI: Krause Publications, 2011, 1488 p.
9. Рябцевич В. Клады: атрибуция, классификация, интерпретации // Банкаускі вестнік, ЖНІВЕНЬ, 2005, с.54-61.

10. Котляр Н.Ф. Кладоискательство и нумизматика. Киев: Наукова Думка, 1974, 142 с.
11. Зварич В. Нумизматический словарь. Львов: Вища школа, 1980. 159 с.
12. История европейских талеров Польши, Австрии, Литвы и др. // https://supermonetki.ru/article_info.php?articles_id=28
13. Əzimli D. Azərbaycanın Qərbi Avropa ölkələri ilə ticarət əlaqələri və Türkiyə (XV əsrin II yarısı - XVII əsrin I yarısı). Bakı, "Təhsil", 2012, 282 səh.
14. Nülüfer Alkan, 15. Ve 16. Yüzyıllarda İran ipek yolu'nda kervanlar // U.Ü. Fen Edebiyat fakültesi Sosyal Bilimler dergisi, 2006, s. 143
15. Азербайджан на Шелковом пути (Под редакцией акад. Ш.М.Мустафаева). Баку: "Тəhsil", 2020, 384 с.
16. Махмудов Я.М. Взаимоотношения государств Аккоюнлу и Сефевидов с западноевропейскими странами (II половина XV - начало XVII века). Баку: Изд-во Бакинского университета, 1991, 264 с.
17. Aşurbəyli S.B. Şirvanşahlar dövləti. Bakı: Əbilov, Zeynalov və oğulları NPE, 2006, 323 s.
18. Дадашева С.У. Торговые пути, мосты, орданы и караван-сарай Азербайджана XVI века // Известия АН Азерб. ССР, Серия истории, философии и права, 1990, с. 108-114
19. Петрушевский И. П. Хамдаллах Казвини как источник по социально-экономической истории Восточного Закавказья // Известия АН СССР, Отд. обществ. наук, 1937, №4, с. 873-920.
20. Əfəndiyev O. Azərbaycan Səfəvilər dövləti. Bakı:"Şərq-Qərb", 2007, 344 s.

Summary

The Mirik treasure as a source in the study of trade relations of Azerbaijan

Sanura Dostiyeva

The article discusses Azerbaijan's trade relations with Western European countries on the basis of a set of treasure troves found in the Mirik village located in the Lachin region.

The hoard includes silver coins minted by Shah Tahmasib I, Shah Ismail II, and a 16th-century Western European thaler coins. These silver thalers, coined in various mints of the feudal kingdoms, principalities and cities of Germany, were brought to the territory of Karabakh as a result of the development of foreign trade. The main export product of Azerbaijan was raw silk. The transportation of large volumes of Azerbaijani silk through the Volga-Caspian international trade gave rise to the flow of Western European silver coins to the Safavid Empire.

Key words: Karabakh, Lachin region, trade relations, treasure, thaler

Резюме

Мирикский клад как источник изучения торговых связей Азербайджана

Санура Достиева

В данной статье, на основе анализа смешанного клада монет, обнаруженного на территории села Мирик Лачинского района, рассматриваются торговые связи Азербайджана со странами Западной Европы. Клад состоял из серебряных монет шаха Тахмасиба I и шаха Исмаила II и западноевропейских талеров. В результате развития внешней торговли серебряные талеры XVI века, выпущенные в различных монетных дворах феодальных королевств, княжеств и городов Германии, оказались на территории Гарабага. Основным товаром экспорта Азербайджана был шелк. Большой объем вывоза азербайджанского шелка по международному Волжско-Каспийскому торговому пути обеспечивал приток западноевропейских серебряных монет в Сефевидское государство.

Ключевые слова: Гарабаг, Лачинский район, торговые связи, клад, талер.